

Co-funded by
the European Union

CARE4TRAUMA

POBOLJŠANJE USLUGA PODRŠKE ŽRTVAMA RODNO UVJETOVANOG
NASILJA I PRISTUPA PRAVOSUĐU PUTEM SUSTAVA POMOĆI I PODRŠKE
TEMELJENOG NA ZNANJIMA O TRAUMI

PREPORUKE ZA DONOSITELJICE I DONOSITELJE ODLUKA

Women's Support and
Information Center
There is a way out of violence!

Co-funded by
the European Union

Care4Trauma

Sažeti prikaz (Policy Brief)

Hrvatska

Sadržaj

Sažetak.....	3
Što je skrb koja se temelji na znanjima o traumi?	4
Koji faktori utječu na provedbu u Hrvatskoj?	4
Mapiranje	5
Rezultati ankete i polu-strukturiranih intervjua.....	6
Kako zajamčiti pristup pravdi koji se usredotočuje na žene u Hrvatskoj	9
Koje bi strategije mogle potaknuti diseminaciju i usvajanje TIC-a u službama i institucijama koje rade sa ženama žrtvama nasilja?	11
Koje bi aktivnosti mogle imati najveći učinak u Hrvatskoj?	13
Zaključci	15

Sažetak

Skrb temeljena na znanju o traumi (Trauma-Informed Care - TIC) je pristup koji prepoznaje prisustvo simptoma traume i prihvaća činjenicu da trauma može utjecati na život traumatizirane osobe. Pristup koji je u stanju pružiti sigurno okruženje i promicati kulturu osnaživanja i razumijevanja žrtvi rodno uvjetovanog nasilja je pristup koji vodi prema sustavnijem doseg u pravde za traumatizirane žene te prema boljem izvješćivanju o rodno uvjetovanom nasilju. Rodno uvjetovano nasilje nad ženama je široko rasprostranjen fenomen u Hrvatskoj, no njegovoj težini i ozbiljnim posljedicama usprkos, većina žena – više od 80% - nikad ne prijavi nasilje.

Žene nemaju povjerenja u institucije i svjedoče o visokoj razini sekundarne viktimizacije. Ustezanje da prijave nasilje i nemogućnost realizacije sudskog postupka identificirani su kao neke od glavnih prepreka učinkovitom ostvarivanju njihovih prava kao žrtava rodno uvjetovanog nasilja.

Istraživanje je također pokazalo da rodno uvjetovano nasilje nad ženama rezultira ozbiljnim psihološkim posljedicama, uključujući PTSP i mnoge simptome traume. Djelatnici u sudstvu, zdravstvu i socijalnoj skrbi su svjesni učinaka traume, no ta tema nije dio njihove obuke, a provedba politika je neučinkovita. Skrb temeljena na znanju o traumi uzima u obzir fizičke i mentalne posljedice traume, a osobama koje su proživjele traumu nudi priliku da ponovo izgrade odnose i povjerenje koje su zlostavljanje i izdaja skršili. Osobi koja je proživjela traumu potrebno je dati vrijeme i prostor da bi donijela svoje vlastite odluke, inače programi podrške žrtvama riskiraju ponovnu traumatizaciju žrtve umjetno nametnutim uvjetima za primanje usluga. Stoga su istraživanja i rad na poboljšanju podrške usredotočene na žrtvu koja se temelji na skrbi temeljenoj na znanju o traumi od krajnje važnosti za pružanje dugoročne i dobrotvorne podrške i osnaživanja žena koje su proživjele rodno uvjetovano nasilje.

Slika 1. Glavne preporuke za provedbu TIC-a u Hrvatskoj

Hrvatska – ključni nalazi

1. Pravni je okvir potrebno uskladiti s međunarodnim i EU standardima. Čak i kada se pravni okvir temelji na saznanjima o traumi, praksa to ne slijedi jer državni dionici ne posjeduju znanje, odnosno svijest o tome.
2. Rodno uvjetovano nasilje nad ženama se često tretira u smislu incidenta koji se dogodi tu i tamo, a faktori prisile i prisilne kontrole se zanemaruju, što rezultira krivljenjem žrtve i sekundarnom viktimizacijom.
3. Poimanje da je iskustvo rodno uvjetovanog nasilja visoko traumatično i da je ženama koje su ga proživjele neophodan specifičan pristup nije dovoljno ugrađeno u zakonodavstvo i provedbu.

Ključne strategije za provedbu preporuka:

1. **Podizanje informiranosti o skrbi temeljenoj na znanju o traumi.**
2. **Pružanje obavezne i redovne obuke svim dionicima.**
3. **Izmjene zakona i politika kojima će se jasno uključiti pojam traume i načela TIC-a.**
4. **Povećanje financijskih i ljudskih resursa.**
5. **Osigurati standardizaciju i praćenje pružanja usluga u sustavima pravosuđa, zdravstva i socijalne skrbi.**

Što je skrb koja se temelji na znanjima o traumi?

Skrb koja se temelji na znanjima o traumi (Trauma-Informed Care - TIC) predstavlja pristup zdravstvenoj skrbi i pružanju socijalnih usluga koji prepoznaje sveobuhvatan učinak koji trauma ima na živote pojedinaca te nastoji stvoriti sigurno, podržavajuće i blagotvorno okruženje za osobe koje su proživjele traumatično iskustvo. TIC se temelji na poimanju da osobe koje su proživjele traumu mogu imati širok raspon fizičkih, emocionalnih i psiholoških reakcija koje su često izvan njihove kontrole te da te reakcije mogu utjecati na njihove interakcije s pružateljima zdravstvenih i socijalnih usluga. TIC se može primijeniti na širok raspon zdravstvenih i socijalnih usluga, uključujući mentalno zdravlje, liječenje od zloporabe droga, primarnu zdravstvenu zaštitu i socijalne usluge za marginalizirane grupe. U okviru ovog projekta, istražili smo i primijenili TIC na žene koje su proživjele rodno uvjetovano nasilje, uključujući nasilje od strane intimnog partnera i seksualno nasilje. Usvajajući pristup skrbi temeljen na znanjima o traumi, pružatelji usluga mogu unaprijediti ozdravljenje, smanjiti stigmatizaciju i pomoći ženama koje su proživjele nasilje da preuzmu kontrolu nad svojim vlastitim izlječenjem i oporavkom.

Načela TIC-a primijenjena na rodno uvjetovano nasilje

1. Prepoznati
2. Uspostaviti emocionalnu sigurnost
3. Povratiti izbor i kontrolu
4. Poticati povezanost
5. Spriječiti ponovnu traumatizaciju
6. Kulturna kompetencija
7. Sekundarna trauma

Koji faktori utječu na provedbu u Hrvatskoj?

Rodno uvjetovano nasilje nad ženama u Hrvatskoj predstavlja ozbiljan i široko rasprostranjen problem, osobito nasilje u intimnim odnosima. Restriktivni patrijarhalni obrasci i društveni stavovi doprinose kako učestalosti i rasprostranjenosti nasilja nad ženama, tako i njegovom toleriranju i društvenoj prihvatljivosti. Iako je u hrvatskom zakonodavstvu došlo do mnogih pozitivnih trendova glede rodne jednakosti i zaštite od rodno uvjetovanog nasilja nad ženama, te se odredbe ili nedovoljno provode ili se sve češće i češće provode na štetu žena koje su proživjele rodno-uvjetovano nasilje. Rodno uvjetovano nasilje se u Hrvatskoj često tretira u smislu incidenta koji se dogodi tu i tamo, zanemarujući faktore prisile i prisilne kontrole, dugotrajnu izloženost takvom nasilju, kao i ozbiljne posljedice koje ono ima na žene i njihovu djecu. To onda često rezultira okrivljavanjem žrtve i sekundarnom viktimizacijom, pogoršavajući učinak na žene koje se potom ustručavaju policiji i nadležnim ustanovama prijaviti nasilje koje su proživjele. Pravni okvir je nužno uskladiti s međunarodnim/EU standardima, a mnoštvo postojećih dokumenata nije uzajamno i sustavno usklađeno. Čak i onda kada se pravni okvir temelji na saznanjima o traumi, to je rijetko slučaj s praksom jer državni dionici rijetko posjeduju znanje i svijest o tome.

Hrvatska danas ima nacionalne strategije, zakonodavstvo, politike i proceduralne standarde koji pokrivaju sve oblike nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja. Međutim, inherentna priroda nasilja nad ženama kao rodno uvjetovanog nasilja nije dovoljno prepoznata. Hrvatska ne posjeduje konkretni zakon ili politiku koji se specifično referiraju na rodno uvjetovano nasilje nad ženama. Umjesto toga, zakon kriminalizira različite oblike nasilja nad ženama, uključujući nasilje od strane intimnog partnera, koji se tretiraju kao oblici obiteljskog nasilja. Žene koje prožive rodno uvjetovano nasilje

mogu zatražiti pravdu putem dvije glavne zakonske komponente – prekršajne i kaznene. U oba su slučaja sve institucije obavezne prijaviti rodno uvjetovano nasilje, odnosno konkretnije, obiteljsko nasilje. Žene koje prožive nasilje imaju specifična prava i prema kaznenom i prema prekršajnom zakonodavstvu temeljem Zakona o zaštiti od obiteljskog nasilja i Zakona o krivičnom postupku. U praksi se ne poštuju uvijek sva ova prava žrtava. Često dolazi do propusta hrvatskih vlasti u pružanju učinkovite reakcije. Posljedično, presude počiniteljima su vrlo niske, te samo otprilike 10% slučajeva završava sa zatvorskim presudama.

Politike zdravstvene i socijalne skrbi za žrtve rodno uvjetovanog nasilja dio su općih državnih politika. Centrima socijalne skrbi su dodijeljeni značajni zadaci i ovlasti u slučajevima obiteljskog nasilja jer su obavezni nasilje prijaviti policiji, predložiti sudu naloge za zaštitu koji su nužni za žrtve, razgovarati sa žrtvama, provesti procjenu potreba kao i izraditi plan za sigurnost žrtvi nasilja. Specijalizirane usluge podrške za žene u Hrvatskoj uglavnom pružaju ženske ne-vladine organizacije. Autonomna ženska skloništa rade po feminističkim načelima pružanja pomoći ženama i djeci koji su proživjeli nasilje. Većina skloništa također posjeduje savjetodavne centre i besplatne telefonske linije za pomoć. Analiza provedena u okviru ovog projekta pokazuje razlike u provedbi pristupa temeljenog na znanju o traumi između civilnog sektora i pravosuđa: civilni sektor je znatno fleksibilniji u pristupu i u stanju se prilagoditi potrebama osoba koje su proživjele nasilje.

Istraživanje je nadalje pokazalo da žene, na žalost, nemaju povjerenja u institucije. Kvalitativno istraživanje ukazuje na to da žene ne prijavljuju nasilje zbog nedostatka informacija o svojim pravima, zbog osjećaja stida, nedostatka financijskih resursa, osjećaja manje vrijednosti zbog propalog braka te zbog nepovjerenja u rad institucija. Žene se često suočavaju s problemima u slučajevima prisile i prisilne kontrole, tj. u situacijama bez fizičkog nasilja, jer policija ne prepoznaje takve situacije kao nasilje i/ili traumu. Postoje slučajevi negativnog tumačenja kulturnih razlika, kao na primjer kad se nasilje nad ženama/obiteljsko nasilje pripisuje kulturi određene grupe te se koristi kao opravdanje za nedostatak intervencije/djelovanja/skrbi.

Proučavanje glavnih zakona poduzeto je da bi se utvrdila prisutnost načela TIC-a u zakonodavstvu i provedbi. Nalazi su izloženi u nacionalnom izvješću te su, uz pomoć strukturiranih intervjua s dionicima i mrežne ankete prikupljeni dodatni podaci.

Mapiranje

Analiza 18 dokumenata pokazuje da njih 67% uključuje barem jedno načelo pristupa temeljnog na znanju o traumi. Riječ ‘trauma’ se jedva pojavljuje; spomenuta je svega tri puta. Iako su načela TIC-a ugrađena u osnove dokumenata, trauma nije jasno prepoznata kao osnova za pružanje podrške i osnaživanje žena i djece koji su proživjeli nasilje.

Slika 2. Uvidi u hrvatsko zakonodavstvo i politike. Uzima li se TIC u obzir?

Zakoni	Politike	Zaključci
<ul style="list-style-type: none"> Zakon o zaštiti od obiteljskog nasilja uključuje detaljna prava žrtava koja direktno i indirektno uključuju svih sedam načela skrbi temeljene na znanju o traumi. Neka od prava su: učinkovita psihološka i ostala profesionalna pomoć, pravo na zaštitu od 	<ul style="list-style-type: none"> Većina politika sadrži mjere koje se barem dijelom temelje na nekim načelima skrbi temeljene na znanju o traumi. Nacionalna strategija 	<ul style="list-style-type: none"> Nedovoljno prepoznavanje specifične rodne prirode zločina obiteljskog nasilja i ostalih oblika nasilja nad ženama. Posljedično, trauma i njene posljedice se nominalno prepoznaju u nekoliko politika i zakonskih dokumenata, no to nije

<p>zastašivanja i odmazde, pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakon o krivičnom postupku također sadrži specifična prava žrtava koja se temelje na poimanju traume, kao što su posebne mjere temeljene na individualiziranoj procjeni žrtve: posebno ispitivanje žrtve, korištenje komunikacijskih tehnologija kako bi se spriječio vizualni kontakt s počiniteljem itd. • Proceduralna pravila u slučajevima obiteljskog nasilja predstavljaju najdetaljniji dokument o postupanju sa žrtvama obiteljskog nasilja. Na primjer, žena ima pravo na ispitivanje u zasebnoj prostoriji, odvojeno od počinitelja te da ispitivanje provodi žena policajac. Također se navodi da se prema žrtvama nasilja treba odnositi s osobitim obzirom, nepristrano i profesionalno, poštujući njihovo dostojanstvo, osobito ako se radi o ženama, djeci, osobama s invaliditetom i starijim osobama. 	<p>za zaštitu od obiteljskog nasilja za razdoblje 2017. -2022. prepoznaje traumu i sadrži mjere kojima se osigurava emocionalna sigurnost, potiče povezivanje i sprečava ponovna traumatizacija.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zagrebačka Strategija za zaštitu od obiteljskog nasilja 2018. - 2022. sadrži ista načela TIC-a. Na primjer, Strategija omogućava ženama žrtvama nasilja ponovno uspostavljanje njihovog mjesta u zajednici time što im osigurava prikladan stambeni prostor. • Nacionalna politika za rodnu jednakost prepoznaje traumu u slučajevima nasilja nad ženama i sadrži mjere kojima se osigurava kulturna kompetencija. 	<p>razrađeno niti se u potpunosti provodi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postoje strukture za žene i djecu koje podržavaju sustavne odazive temeljene na znanju o traumi, a stručne djelatnice/ djelatnici posjeduju dobre osnove za pružanje empatične podrške osobama koje su proživjele traumu. Međutim, u načelu nedostaje ozbiljnija sistematizacija, osobito u smislu planiranja zaštite i sigurnosti, kao i praćenje i podrška za stručne djelatnice/djelatnike koji rade s osobama koje su proživjele nasilje kako bi se osiguralo provođenje TIC-a. • Potrebne su jasnije upute kako bi se ustanovio prostor u okviru kojeg žene mogu iznijeti svoju stranu priče te usmjeriti rad djelatnika koji rade u institucijama. • Zakonodavstvo je vrlo rodno neutralno i usredotočuje se na to da se osigura sudski progon počinitelja, više nego na to da se u središte odaziva/aktivnosti stave potrebe žrtve.
--	--	---

Rezultati ankete i polu-strukturiranih intervjua

Mrežna anketa je podijeljena osoblju organizacija i stručnim djelatnicama/djelatnicima koji pružaju podršku i pomoć ženama koje su proživjele nasilje i njihovoj djeci. Na nju je odgovorilo 92 stručnih djelatnica/djelatnika. Rezultati ankete ukazuju da načela TIC-a uglavnom nisu sustavno integrirana u rad sa žrtvama. Međutim, u većini institucija i organizacija za socijalnu i zdravstvenu skrb postoje pisane politike, kao i djelomične upute koje sadržavaju prakse skrbi temeljene na znanju o traumi, uključujući prepoznavanje traumatskih iskustava i sprečavanje daljnje traumatizacije. Stručne djelatnice/djelatnici već posjeduju dobre osnove za pružanje empatičnije podrške osobama koje su proživjele traumu. Vezano uz to, prema više od pola ispitanica/ispitanika, učinak traume se uzima u obzir u svakodnevnim procesima donošenja odluka. Da bi bili u stanju ženama i djeci pružati TIC, zdravlje i dobrobit osoblja je izuzetno važno, no čak dvije trećine ispitanica/ispitanika tvrdi da usmjeravanje koje primaju na radnom mjestu ne uključuje upravljanje stresom na osobnoj i profesionalnoj razini. Većina organizacija i institucija ne uključuje u svoj svakodnevni rad planiranje sigurnosti žena temeljem procjene razine njihove traume i mogućih posljedica. Na primjer, samo je otprilike trećina ispitanica/ispitanika potvrdilo da postoje specifični sigurnosni planovi za žene, temeljeni na znanju o traumi, koji uključuju okidače i metode za upravljanje stresom.

Većina ispitanica/ispitanika iz pravosudnog sustava, baš kao i djelatnice/djelatnici iz zdravstvene i socijalne skrbi, navodi da u njihovim radnim okruženjima postoje pisane politike koje ih obavezuju na osjetljivost na traumu kod rada sa ženama i njihovom djecom. Također, polovina ispitanica/ispitanika navodi da njihove organizacija koriste redovne analitičke preglede žena i djece na traumu. U slučajevima proživljenog nasilja, nastoji se što više umanjiti stres za žene i djecu, a u isto se vrijeme nastoji osigurati da su zaštita i shvaćanje traume inkorporirani u svakodnevne prakse donošenja odluka. Dvije trećine ispitanica/ispitanika također navodi da se ženama i djeci daju prilike da izraze svoje potrebe.

Slika 3. Analiza polu-strukturiranih intervjua

Kako zajamčiti pristup pravdi koji se usredotočuje na žene u Hrvatskoj

Istraživanje koje se provelo u okviru ovog projekta putem mrežne ankete i polu-strukturiranih intervjua utvrdilo je priličan broj prepreka za pristup pravdi za žene koje su proživjele nasilje. U nastavku donosimo sažeti opis tih prepreka:

- Sudski procesi u svim procedurama traju predugo, što uvećava rizik za sekundarnu viktimizaciju i iscrpljivanje žrtava, dok u isto vrijeme produžuje vrijeme tijekom kojeg žene i njihova djeca nemaju zaštitu.
- Suci nemaju dovoljno obuke i empatije, a pravni okvir ne nudi rješenja za sve situacije, kao što je, na primjer, situacija kada zaštitna narukvica za počinitelja nasilja nije skinuta, a zabrana pristupa se pokazala neučinkovitom.
- Žene žrtve nasilja se često nađu u situaciji da se tijekom procesa moraju susresti sa svojim zlostavljačem, što uvećava njihov stres i može prouzročiti daljnju traumu, osobito kad je to vezano uz prve korake vrlo spore pravne.
- U institucijama kao što su policija, centri socijalne skrbi i sudovi nedostaje obuke o rodno-osjetljivoj skrbi i skrbi temeljnoj na znanju o traumi za žene žrtve nasilja. To rezultira nedostatkom empatije, a ponekad se žrtvu i krivi i/ili joj se ne vjeruje.
- Nema dovoljno psihološke podrške za žene. Ne postoji psihološka pomoć koju bi se žrtvi pružalo često i u kontinuitetu tijekom dužeg razdoblja, kao ni mogućnost da žrtva koristi takvu pomoć svakodnevno, ako je to nužno.
- Slučajeva je previše, a stručnih zaposlenika premalo. Također, nema dovoljno suradnje između relevantnih tijela i agencija.
- Nedostupnost zaposlenika u pravosuđu za zajedničku obuku tijekom koje bi razmjenjivali iskustva i dobre prakse. Nepoznavanje i nepoštivanje Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

Slika 4. **Komponente prednosti i komponente za daljnji razvoj pristupa pravdi za žene žrtve nasilja u Hrvatskoj**

	Komponente prednosti	Komponente za razvoj
1	<ul style="list-style-type: none"> • Kriminalizacija svih oblika nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja (iako bi definicije i izricanje kazni trebalo poboljšati). Također postoje protokoli koji pokrivaju odredbe za podršku žena koje su proživjele nasilje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zakone i zakonske amandmane trebaju pisati osobe koje su svjesne učinka traume, kao što su stručnjaci s neophodnim obrazovanjem i obukom koji također posjeduju životno iskustvo rada sa žrtvama nasilja. • Skratiti vrijeme koje osobe koje su proživjele nasilje provedu u čekanju u policijskim stanicama; unaprijediti i poboljšati okolinu s kojom se osobe koje su proživjele nasilje suočavaju kada prijavljuju nasilje policiji, npr. osigurati privatnost.

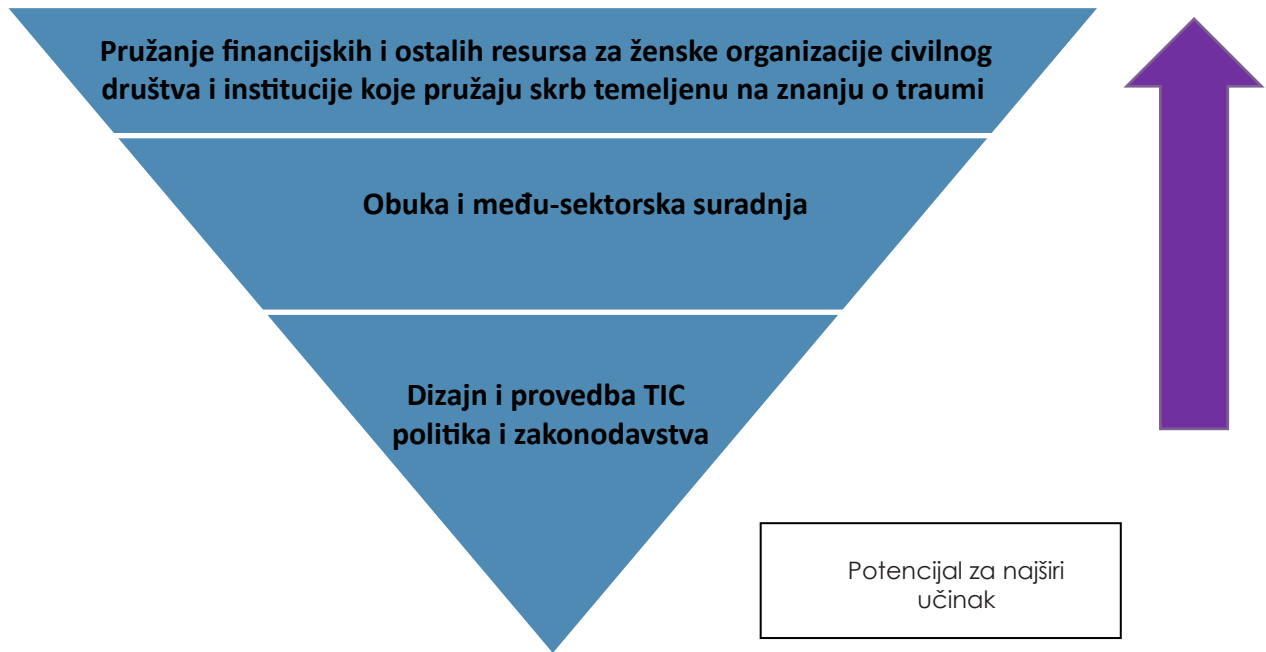
<p>2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ženske organizacije civilnog društva pružaju širok raspon usluga, uključujući skloništa za žene i savjetodavne centre, koje su utemeljene na skrbi temeljenoj na znanju o traumi i podršci koja se usredotočuje na žrtve. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vrlo je važno financijski podržavati rad ovih organizacija te ih uključivati u sve među-sektorske suradnje, a osobito u aktivnosti obuke i evaluacije rada ostalih institucija. • Nužno je osigurati više ljudskih i financijskih resursa za veći broj osoblja, kao i za redovan nadzor i usmjeravanje te podršku kako bi se osigurala dobrobit i zdravlje djelatnika koji rade sa žrtvama traume.
<p>3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stručni djelatnici posjeduju svijest o tome da su žene koje su proživjele nasilje traumatizirane te da to otežava njihov oporavak, da su pravosudni procesi osobito naporni i teški za žene te da su krivljenje žrtve i sekundarna viktimizacija ozbiljni problemi koje je potrebno rješavati. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osigurati kontinuitet edukacije na temu traume i pružanja podrške, izrade plana sigurnosti i zaštite žrtava te u isto vrijeme osigurati bolju podršku za stručnjake i veći broj zaposlenika kako bi se oni mogli bolje i učinkovitije posvetiti žrtvama nasilja. Revidirati postojeće protokole o obradi slučajeva traume. Smanjiti količinu papirologije vezane uz obradu.

Koje bi strategije mogle potaknuti diseminaciju i usvajanje TIC-a u službama i institucijama koje rade sa ženama žrtvama nasilja?

Stručnjakinje/stručnjaci i dionici koji su sudjelovali u ovom istraživanju preporučuju nekoliko strategija za poticanje provedbe načela TIC-a u zdravstvenoj i socijalnoj skrbi te u pravosuđu:

- **Pružanje obuke i edukacije:** profesionalna edukacija zaposlenika na upravljačkim pozicijama mogla bi poboljšati organizaciju rada i bolje usmjeriti profesionalnu obuku zaposlenika koji su u direktnom kontaktu sa žrtvama obiteljskog nasilja. Unutar samih institucija, potaknuti stručnjakinje/stručnjake koji posjeduju znanje i razne dodatne edukacije da podijele svoja znanja i iskustva sa suradnicama/suradnicima – za to nije potreban novac, samo dobra volja da se podijeli znanje te spremnost suradnika da prihvate naputke onih koji posjeduju znanje. Distribuirati više pisanih materijala (brošura) suradnicama/suradnicima i korisnicama/korisnicima. Bez obzira na stručno znanje, težina i opseg traumatizacije žena u nasilnim odnosima nisu svima jasni. Opseg traume i njene posljedice na žrtve treba predstaviti što je jednostavnije moguće.
- **Više ljudskih i financijskih resursa:** uvećati intervencije i dostupne resurse koji bi ženama stajali na raspolaganju te koje bi one mogle koristiti za osnaživanje i promjenu, tj. njihova bolja i veća dostupnost (smještaj, zaposlenje, financije i slični problemi s kojima se suočavaju žrtve nasilja). Bolja suradnja između odjela, sveobuhvatan pristup žrtvama nasilja, poštivanje stručnjaka te ustanovljenog protokola za rad sa ženama žrtvama nasilja. Uvećati broj djelatnika u sustavu kako bi mogli pristupiti, pratiti i pružati podršku žrtvama nasilja.
- **Podići svijest o načelima TIC-a i rodno uvjetovanom nasilju:** podizanje svijesti o pravima žrtava, kaznama i sankcijama za zlostavljače te pomoći za djecu žena žrtava nasilja. Osnaživanje žena pružajući im bolju edukaciju i sredstva za preživljavanje i samostalnost kao i nezavisnost od njihovih partnera.
- **Prikupljanje podataka i praćenje zadovoljstva korisnica/korisnika:** važno je poboljšati unos, upravljanje i diseminaciju statističkih podataka kojima upravljaju relevantni državni dionici, tj. uskladiti informacijske sustave raznih dionika kako bi se unaprijedilo istraživanje o nasilju nad ženama. Pored toga, cijeli sustav treba upražnjavati, aktivno tražiti i sustavno bilježiti i upravljati povratnim informacijama korisnika kako bi se unaprijedila kvaliteta pruženih usluga. Treba tražiti povratne informacije od korisnica/korisnika o tome koliko su bile/bili zadovoljni pruženim uslugama te koje bi prijedloge imale/imali za poboljšanje kvalitete usluga.
- **Među-sektorska suradnja:** među-sektorska bi suradnja trebala biti obavezna, kako na lokalnoj tako i na nacionalnoj razini, a trebala bi pokrivati provedbu politika kao i specifičnosti vezane uz upravljanje slučajevima i uključivati sve relevantne institucije i organizacije civilnog društva. Članice/članove multi-agencijskih timova bi trebalo obučavati o skrbi temeljenoj na znanju o traumi.
- **Značaj ženskih organizacija civilnog društva:** ženske organizacije civilnog društva bi trebale biti uključene u sve aspekte planiranja i razvoja politika, zakonodavstva, programa za podršku i osnaživanje, kao i pružanje usluga ženama koje su proživjele nasilje. Ženske organizacije civilnog društva posjeduju najveću stručnost u pružanju skrbi temeljenoj na znanju o traumi te bi trebale biti na čelu svih strategija vezanih za pitanja rodno uvjetovanog nasilja.

Slika 5. **Strateške razine daljnje provedbe TIC-a u Hrvatskoj**

Slika 6. **Primjer provedbe TIC-a u sektorima socijalne/zdravstvene skrbi i pravosuđu**

Sektori zdravstva i socijalne skrbi	Pravosuđe
Opis inicijative	
Obavezna obuka o traumi kao posljedici nasilja te pružanju skrbi temeljenoj na znanju o traumi.	Obavezna obuka o učincima traume na žene koje su proživjele nasilje, uključujući načela TIC-a i pružanje podrške tijekom pravnih procesa.
Osigurati stručno praćenje temeljeno na znanju o traumi svim djelatnicima zdravstvene i socijalne skrbi.	Ubrzati i povećati učinkovitost svih sudskih procedura radi bolje zaštite žrtava. Ispitivanje žrtava putem video linka, dodjela punomoćnica/punomoćnika svim žrtvama.
Zdravstvo i socijalna skrb	Pravosuđe
Poboljšati kvalitetu usluga za žene koje su proživjele nasilje temeljeći ih na načelima TIC-a.	Uvećati kapacitete pravosudnih dionica/dionika za pružanje pomoći ženama koje su proživjele nasilje i osigurati dostupnost pravde.

Koje bi aktivnosti mogle imati najveći učinak u Hrvatskoj?

Kao što je prikazano u ovom Kratkom očitovanju, na papiru Hrvatska ima dobro zakonodavstvo i politike vezane uz prevenciju i borbu protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja. Međutim, nedostaje njihova provedba. Osim toga, učinak traume na žene koje su proživjele nasilje ne uzima se u obzir na sustavan način čak niti na razini politika. Iako većina organizacija i institucija koje su sudjelovale u ovom istraživanju navodi da postoje pisane politike posvećene provedbi i primjeni načela TIC-a (oko 80% i u pravosuđu i u sustavima zdravstvene i socijalne skrbi), provedba tih politika se sustavno ne vrednuje niti ne prati u više od dvije trećine sudionika u anketi. Sudionice na radionici su navele da je pravni okvir potrebno uskladiti s međunarodnim/EU standardima te da postoji previše dokumenata koji nisu međusobno i sustavno usklađeni. Čak i kada se pravni okvir temelji na znanju o traumi, praksa to obično nije jer državnim dionicima nedostaje znanje i svijest o tome.

Preporučujemo sljedeće aktivnosti kako bi se osiguralo uključivanje i primjena načela TIC-a u politikama i procedurama, kao i programima i provedbi:

Slika 7. Aktivnosti za pravosudni sustav

Pravosudni sustav		
Preporuke	Načela TIC-a koja su time pokrivena	Vremenski okvir provedbe
1. Uskladiti pravni okvir s međunarodnim/pravnim standardima kako bi se osigurala međusobna sukladnost.	Sva	5 godina
2. Osigurati da stručnjakinje/stručnjaci u radnim skupinama posjeduju kako tehničko tako i praktično znanje o skrbi temeljenoj na znanju o traumi.	Sva	Do kraja projekta
3. Poboljšati uvjete kod ispitivanja žrtava i počinitelja tako što će se osigurati privatnost i sigurnost, kao i ispitivanje putem video linka.	Prepoznavanje Emocionalna sigurnost Povrat izbora i kontrole Sprečavanje ponovne traumatizacije	Do kraja projekta
4. Uvesti obaveznu obuku za policiju, suce, tužitelje, pravnike, odvjetnike, sudske asistente i ostale sudionice/sudionike u pravosudnom sustavu o rodno-osjetljivom pristupu ženama koje su proživjele nasilje i skrbi temeljenoj na znanju o traumi za žene žrtve nasilja.	Sve	5 godina
5. Uvesti obaveznu obuku o sekundarnoj traumi i kako ju prevladati.	Sekundarna traumatizacija	Do kraja projekta
6. Osigurati multi-sektorsku suradnju između dionika u pravosuđu i ženskih skloništa i savjetodavnih centara.	Emocionalna sigurnost Poticanje povezivanja	5 godina

7. Osigurati prisutnost prevoditelja tijekom cijelog pravnog procesa te asistenciju specijaliziranih organizacija civilnog društva za žrtve.	Kulturna kompetencija	Do kraja projekta
8. Razviti priručnik dobrih praksi kako bi se spriječilo ponovno traumatiziranje žrtava rodno uvjetovanog nasilja i njihove djece. Priručnik se treba temeljiti na znanju o traumama i treba biti dostupan svim stručnim djelatnicima uključenim u pravnu skrb o žrtvama.	Sprečavanje ponovne traumatizacije	Do kraja projekta

Slika 8. Aktivnosti za sustav zdravstvene i socijalne skrbi

Sustavi zdravstvene i socijalne skrbi		
Preporuke	Načela koja su TIC-a pokrivena	Vremenski okvir provedbe
1. Osigurati kontinuitet edukacije na teme traume i pružanja podrške, izrade plana za sigurnost žrtava, te u isto vrijeme osigurati bolju podršku za stručno osoblje i više zaposlenika kako bi se na bolji način mogli posvetiti žrtvama nasilja. Revidirati protokole o obradi slučajeva traume i smanjiti količinu popratne papirologije.	Sva	5 godina
2. Aktivirati stručnjakinje/stručnjake unutar institucija koji posjeduju znanje i razne dodatne edukacije kako bi svoje znanje i iskustvo podijelili sa suradnicama/suradnicima.	Prepoznavanje Emocionalna sigurnost Poticanje povezanosti Sprečavanje ponovne traumatizacije Sekundarna trauma	Do kraja projekta
3. Osigurati redovnu i odgovarajuću podršku za ženske organizacije civilnog društva koje pružaju usluge skloništa za žene, savjetovanja i ostale usluge ženama koje su proživjele nasilje, koje se temelje na načelima TIC-a.	Emocionalna sigurnost Poticanje povezanosti Povrat izbora i kontrole	Do kraja projekta
4. Poboljšati unos, upravljanje i diseminaciju statističkih podataka kojima upravljaju relevantni državni dionici, tj. uskladiti informacijske sustave različitih dionika kako bi se olakšala istraživanja o nasilju nad ženama.	Prepoznavanje	5 godina
5. Upravljanje, aktivno tražiti i sustavno bilježiti i upravljati povratnim informacijama korisnika kako bi se poboljšala kvaliteta pružanih usluga.	Povrat izbora i kontrole	Do kraja projekta

6. Osigurati razumijevanje kulturnog konteksta, njegovih posljedica te zašto se on nikada ne smije koristiti za opravdavanje nasilja.	Kulturna kompetencija	Do kraja projekta
7. Osigurati bolju suradnju između odjela, sveobuhvatan pristup žrtvama nasilja, poštivanje stručnjakinja/stručnjaka te ustanovljenog protokola za rad sa ženama žrtvama nasilja.	Prepoznavanje Poticanje povezanosti Sprečavanje ponovne traumatizacije	5 godina
8. Osigurati redovno praćenje temeljem načela TIC-a za sve djelatnice/djelatnike koji rade sa žrtvama traume.	Sprečavanje ponovne traumatizacije Sekundarna trauma	5 godina

Zaključci

Dokumentarno istraživanje i nacionalno izvješće koje je iz njega proisteklo i koje je mapiralo situaciju glede pristupa u skrbi žena koje su proživjele nasilje, a koji se temelje na znanju o traumi, pokazali su da su načela TIC-a u službenim dokumentima uglavnom indirektno prepoznata i integrirana. Riječ 'trauma' se rijetko spominje, a oni ne sadrže odjeljke koji bi bili detaljno posvećeni pitanju traume i njenih učinaka na osobe koje su proživjele nasilje, iako su načela podrške temeljena na znanju o traumi ipak barem djelomično pronašla svoje mjesto u praksi.

U praksi se pokazalo da su dionici širom sektora pravosuđa i zdravstvene i socijalne skrbi svjesni problema s kojima se nose žene žrtve nasilja i učinaka traume, no ono što nedostaje je sustavni pristup provođenju postojećih politika na način koji se temelji na znanju o traumi. Obuka o obiteljskom nasilju postoji i provodi se, no nije jasno sadržava li detaljne osvrtne na traumu i načela TIC-a kod pružanja podrške i osnaživanja žena koje su proživjele nasilje. Među-sektorska suradnja je važna i državne institucije s vrlo zadovoljne njenim tijekom. Međutim, ženske organizacije civilnog društva nisu uvijek dovoljno uključene, tako da u tom pogledu postoji prostor za poboljšanja. Tijekom projekta se dosljedno pokazalo da ženske organizacije civilnog društva posjeduju najvišu razinu stručnosti u pružanju skrbi temeljene na znanju o traumi, no da su njihovi resursi oskudni što ih onemogućuje u pružanju kontinuirane podrške.

Sljedeći koraci prema unapređenju i poboljšanju pružanja skrbi koja je temeljena na traumi moraju uključivati promjene u politikama i procedurama, kao i u zakonodavstvu, kako bi se osiguralo da je trauma jasno identificirana i **prepoznata** na svim razinama procesa identifikacije i utuživanja rodno uvjetovanog nasilja, kao i pružanja potpore žrtvama. Žene koje su proživjele nasilje moraju postići **emocionalnu sigurnost** kroz primanje usluga skloništa i ostalih specijaliziranih usluga, kroz zaštitu njihove privatnosti u okviru pravosudnog sustava i izradu planova za sigurnost i zaštitu temeljenih na znanju o traumi. Uz pomoć tih usluga i obuku svih uključenih dionika, moguće je pružiti podršku žrtvama koja im omogućuje da obnove svoj osjećaj **izbora i kontrole** te da donose informirane i samostalne odluke o svojim životima. Uzimajući u obzir dugotrajne sudske procedure i uglavnom rodno-neutralno zakonodavstvo, izuzetno je važno koristiti edukaciju, pisane politike i praćenje kako bi se spriječila **ponovna traumatizacija** žrtava. Među-sektorska suradnja i učestaliji rad s različitim dijelovima zajednice radi pružanja dugoročne podrške žrtvama može pomoći u **poticanju povezanosti** između njih i šire društvene zajednice. Povratne informacije dionika naznačuju da se

kulturni kontekst ne uzima u obzir kod rada sa ženama koje su proživjele nasilje, osim u negativnom smislu, kad se kulturni kontekst koristi da bi se opravdalo nasilje. Stoga je treningom važno osigurati **kulturološku kompetenciju** te raditi s organizacijama civilnog društva koje su specijalizirane za rad s marginaliziranim skupinama, kao što su romske žene. Na kraju, djelatnice/djelatnici iz svih sektora izloženi su visokim razinama stresa i primaju vrlo malo podrške za održavanje dobrobiti. Kako bi se spriječila **sekundarna trauma**, neophodno je razviti politike i praksu koji osiguravaju redovan nadzor djelatnika te programe i podršku za njihovu dobrobit.

101056671/Care4Trauma/JUST-2021-JACC

Project co-funded by the European Union's Justice Programme (JUST).

This publication was produced with the financial support of the European Union.

The contents of this publication are the sole responsibility of the Care4Trauma project and do not necessarily reflect the opinion of the European Union.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution - NonCommercial – ShareAlike 4.0 International License (CC BY-NC-SA).

This license allows reusers to distribute, remix, adapt, and build upon the material in any medium or format for noncommercial purposes only, and only so long as attribution is given to the creator. If you remix, adapt, or build upon the material, you must license the modified material under identical terms.

CC BY-NC-SA includes the following elements:

BY ⓘ BY – Credit must be given to the creator

NC Ⓢ NC – Only noncommercial uses of the work are permitted

SA Ⓞ SA – Adaptations must be shared under the same terms

